

УДК 37.035:316.46

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Лі Цзиці

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Україна, м. Київ

У статті розкрито різні підходи щодо трактування понять «лідер», «лідерські якості» з точки зору різних наукових підходів. Визначено сутність та особливості лідерських якостей майбутніх менеджерів. Виокремлено загальні концепції лідерства та основні ознаки, за якими можна охарактеризувати лідера. Розкривається компенсаторська та персоніфікаційна функції лідерства. Узагальнюються різні підходи до визначення поняття «лідер» та виділено специфічні риси та якості лідера. Зроблено наголос на загальнопрофесійних якостях лідера, якостях творчої діяльності, соціально-психологічних якостях.

Ключові слова: лідер, лідерство, лідерські якості майбутніх менеджерів, майбутні менеджери.

Ли Цзыци Сущностная характеристика лидерских качеств будущих менеджеров /Межрегиональная Академия управления персоналом, Украина, Киев.

В статье раскрываются различные подходы к трактовке понятий «лидер», «лидерские качества» с точки зрения различных научных подходов. Определена сущность и особенности лидерских качеств будущих менеджеров. Выделены общие концепции лидерства и основные признаки, по которым можно охарактеризовать лидера. Раскрывается компенсаторская и персонификационная функции лидерства. Обобщаются различные подходы к определению понятия «лидер» и выделены специфические черты и качества лидера. Сделан упор на общепрофессиональных качествах лидера, качествах творческой деятельности, социально-психологических качествах.

Ключевые слова: лидер, лидерство, лидерские качества будущих менеджеров, будущие менеджеры.

Li Czici The essential characteristic of the leadership skills of future managers. The article describes the different approaches to the interpretation of the concepts of "leader", "leadership" from the point of view of various scientific approaches. The essence and characteristics of leadership skills of future managers are suggested. The author identifies common concepts of leadership and the main features, which characterize the leader. Compensatory and personification leadership functions are grounded. Summary of the different approaches to the definition of "leader" is presented and the specific features and qualities of a leader are

highlighted. Emphasis is made on the general professional leadership qualities, the qualities of creativity, social and psychological qualities.

Keywords: leader, leadership, leadership skills of future managers, future managers

Вступ. Сучасні євроінтеграційні процеси України є невід’ємними реаліями сьогодення. За таких умов виникає необхідність у вихованні професійно компетентного, мобільного, конкурентоспроможного фахівця. Потрібні нові гуманістично орієнтовані молоді лідери, здатні до продуктивного співробітництва, продукування неординарних ідей, готові до прийняття рішень і несення відповідальності за себе та свою діяльність. Отже, важливість розвитку лідерських якостей студентської молоді в наш час є беззаперечною.

Необхідність виховання лідерських якостей майбутніх фахівців підкреслюється у таких нормативно-правових документах як Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна стратегія розвитку освіти України на період 2011-2021 роки, Стратегія державної молодіжної політики в Україні, Державна цільова соціальна програма «Молодь України на 2009-2015 роки», «Концепція національно-патріотичного виховання молоді».

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що сутність феномену лідерські якості особистості у своїх працях досліджували ряд вітчизняних (В. Веснін, Д. Виханський, М. Гаврилюк, О. Євтихов, Н. Жеребова, Л. Карамушка, Р. Кричевський, В. Лозниця, А. Лутошкін, Н. Мараховська, В. Москаленко, Б. Паригін, А. Петровський, Л. Уманський, О. Уманський, О. Чернишов, Ф. Хміль та ін.) та зарубіжних науковців (К. Бланшард, Е. Богардус, М. Вебер, І. Вешлер, В. Врум, Р. Ділтс, П. Друкер, Ф. Йеттон, Д. Крюгер, Ф. Массарик, М. Маскон, С. Сміт, А. Сосланд, Р. Танненбаум, Ф. Фідлер, П. Херсі та ін.).

Мета статті. Теоретичний аналіз поглядів науковців щодо сутності лідерських якостей майбутніх менеджерів, а також власне бачення якостей лідера, які повинні бути сформовані в успішного менеджера-лідера під час навчання у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. На думку І. Краснощок існує п’ять основних ознак, за якими можна охарактеризувати лідера: лідер як член групи, він «усередині», а не «над» групою; статус у групі: лідер користується в групі авторитетом, у нього високий статус; збіг ціннісних орієнтацій: норми й ціннісні орієнтації лідера та групи збігаються, він найбільш повно виражає інтереси групи; впливовість лідера на групу: вплив на поведінку і свідомість інших членів групи з боку лідера, організація і управління групою у процесі досягнення групових цілей; джерело висунення лідера в групі [7].

Характеризуючи лідера, А. Менегетті визначає три основних

якості: наявність неординарного вродженого потенціалу, що проявляється як талант координатора; глибоке пізнання і професіоналізм у галузях, найбільш затребуваних соціальною групою або суспільством в цілому; переваги результатів, отриманих у певному виді діяльності.

Лідер, у першу чергу, відрізняється вмінням координувати діяльність колективу заради досягнення спільної мети. Функціональність лідера визначається вмінням знаходити і координувати для досягнення мети ті засоби, сукупність яких здатна задовольнити інтереси найближчої соціальної групи. Суб'єкт, який діє на користь суспільства, стає лідером у тій чи іншій мірі [4, с. 56].

Відтак, лідери – це не лише відомі особистості, які діють виключно в економічній і політичній сфері, але й будь-яка людина, що самореалізовується, сприяє саморозвитку тих, з ким або біля кого вона працює.

У науково-педагогічній літературі є різні визначення лідерських якостей особистості. Зокрема, В. Сбитнева, поділяючи погляди інших, вважає, що лідерські якості - це сукупність певних властивостей, рис, що дає змогу члену певного соціального об'єднання статусно виділитися в конкретній справі й приймати відповідальні рішення у важливих для групи ситуаціях [5].

Дослідниця А. Зоріна під лідерськими розуміє якості, необхідні особистості для успішної організаторської діяльності й створення позитивної атмосфери в колективі, що сприяє досягненню загальних цілей [2].

Слушною є позиція В. Ягоднікової, яка вважає лідерськими якостями такі якості особистості, які забезпечують ефективне лідерство, а саме: індивідуально-особистісні і соціально-психологічні особливості особистості, що впливають на групу і призводять до досягнення мети [9].

Згідно поглядів Н. Семченко, лідерство визначається як процес, за допомогою якого одна особа впливає на членів групи. Дослідниця підкреслює, що однією з найважливіших функцій лідерів є компенсаторська, яка виявляється в ліквідуванні недоліків у діяльності офіційних керівників. Суттєвою функцією є також персоніфікація функціонально-рольових відносин, коли лідер виступає своєрідним емоційним центром для інших людей [6].

Нині виділяються три основні напрями концепції лідерства: у яких обґрунтовується перевага фактору рис особистості; де вирішальним фактором вважається ситуація; в яких поєднуються особистісні й ситуаційні фактори.

Суб'єктом лідерства є лідер як особистість, яка має цінний для групи потенціал, ініціює взаємодію членів групи, впливає на згуртування колективу. Лідером є член групи, за яким вона визнає

перевагу в статусі й надає право приймати рішення в значущих для неї ситуаціях; людина, здатна виконувати центральну роль в організації спільної діяльності й регулюванні взаємостосунків у групі, яка завдяки своїм особистісним якостям має переважний вплив на членів групи.

Узагальнивши різні підходи до визначення поняття «лідер», будемо його розуміти як члена групи, що виконує основну роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємостосунків, за яким група визнає право приймати рішення в значущих ситуаціях, яким добровільно підкоряються усі члени групи.

Поділяємо думку О. Тихомирової, яка також визначає загальні та специфічні якості особистості лідера. Загальні якості (ними володіють не тільки лідери, але й ті, хто прагнуть ними стати): компетентність, організованість, працездатність, активність, ініціативність, товариськість, наполегливість, самостійність, самовладання, спостережливість, кмітливість. Специфічні якості лідера (своєрідні індикатори лідерських здібностей): здатність до активного психологічного впливу, здатність до організаторської роботи, лідерської позиції, потреба брати відповідальність на себе [8, 20].

На нашу думку, доцільно виділяти комплекс найбільш значущих лідерських якостей майбутніх менеджерів. Загальнопрофесійні якості: висока теоретична й практична підготовка, системне бачення професійних проблем, здатність до професійної адаптації, здатність до прогностичної діяльності, здатність виконувати функціональні обов'язки; володіння методами керування колективом, уміння бачити ключове завдання, уміння розподіляти роботу в колективі. Якості творчої діяльності: широкий загальний світогляд, творче ставлення до роботи, володіння методами творчості, педагогічна майстерність, висока методична підготовка. Соціально-психологічні якості: уміння організувати продуктивні особистісні контакти, внутрішньокolleктивне спілкування, уміння враховувати індивідуальні особливості підлеглих, вимогливість до них, уміння розбиратися в людях, здатність привертати до себе людей, вселяти довіру, здатність впливати на підлеглих особистим прикладом, задавати бадьорий, діловий тон у роботі, уміння переконувати інших, врівноваженість, схильність до вивчення людей, інтерес до їхніх потреб. Соціально-комунікативні якості: уміння відстоювати інтереси свого колективу, організовувати контроль і стимулювати інших членів групи, товариськість, легкість вступу в контакти з людьми, психологічний такт, відповідальність, обов'язковість, чесність і порядність

Висновки. Таким чином, формування лідерських якостей є важливим аспектом у становленні сучасних фахівців. Ефективна організація освітнього процесу в цьому аспекті передбачає створення

соціально-педагогічних умов, завдяки яким формування лідерських якостей фахівців, зокрема майбутніх менеджерів буде успішним.

Література:

1. Бєляєва Н. Підготовка майбутнього менеджера до управлінської діяльності / Н. Бєляєва // Вісн. ЛНУ імені Тараса Шевченка / за заг. ред. проф. В. Курила. - Луганськ, 2010. - № 16, ч. II. – С. 92 - 97.
2. Зорина А. Педагогические условия формирования лидерских качеств у студентов вуза: автореф. дис. На соиск. научн. звания канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. Зорина. - Нижний Новгород, 2009. - 20 с.
3. Кобера А. Організаційно-психологічні детермінанти лідерства в органах внутрішніх справ України: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.06. - Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2008. - 16 с.
4. Менегетти А. Психология лидера: пер. с итал. / А. Менегетти; ННБФ «Онтопсихология». - Изд. 4-е, доп. - М., 2004. - 256 с.
5. Сбитнева В. Педагогические условия развития лидерских качеств подростков в детском общественном объединении: дис. канд. пед. наук / В. Сбитнева. - Ижевск, 2006. - 205с.
6. Семченко Н. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. - Х., 2005. - 20 с.
7. Соціально-професійне становлення особистості: монографія / В. Радул, О. Михайлов, І. Краснощок, В. Кушнір; за ред. В. Радула. - Кіровоград: Полігр.-вид. центр ТОВ «Імекс ЛТД», 2002. - 263 с.
8. Тихомирова О. Виховання лідера / О. Тихомирова // Шкільний світ. - 2009. - № 8. - С. 19-23.
9. Ягоднікова В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно-орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. Ягоднікова. - Луганськ, 2006. - 25 с.

References:

1. Bieliaieva N. Pidhotovka maibutnoho menedzhera do upravlinskoï diialnosti / N. Bieliaieva // Visn. LNU imeni Tarasa Shevchenka / za zah. red. prof. V. Kuryla. - Luhansk, 2010. – № 16, ch. II. – S. 92 - 97.
2. Zorina A. Pedagogicheskie usloviya formirovaniya lidetskikh kachestv u studentov vuza: avtoref. dis. Na soisk. nauchn. zvaniya kand. ped. nauk: spets. 13.00.01 «Obshchaya pedagogika, istoriya pedagogiki i obrazovaniya»/ A. Zorina. - Nizhniy Novgorod, 2009. - 20 s.

3. Kobera A. *Orhanizatsiino-psykholohichni determinanty liderstva v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy: avtoref. dys. kand. psykhol. nauk: 19.00.06.* - Kyiv. nats. un-t vnutr. sprav. - K., 2008. - 16 s.
4. Menegetti A. *Psikhologiya lidera: per. s ital. / A. Menegetti; NNBF «Ontopsikhologiya».* - Izd. 4-e, dop. - M., 2004. - 256 s.
5. Sbitneva V. *Pedagogicheskie usloviya razvitiya liderskikh kachestv podrostkov v detskom obshchestvennom obedinenii: dis. kand. ped. nauk / V. Sbitneva.* - Izhevsk, 2006. - 205s.
6. Semchenko N. *Pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakostei maibu-tnikh uchyteliv u pozaaudytnii diialnosti: Avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Khark. nats. ped. un-t im. H.S. Skovorody.* - Kh., 2005. - 20 s.
7. *Sotsialno-profesiine stanovlennia osobystosti: monohrafiia / V. Radul, O. Mykhailov, I. Krasnoshchok, V. Kushnir; za red. V. Radula.* - Kirovohrad: Polihr.-vyd. tsentr TOV «Imeks LTD», 2002. - 263 s.
8. Tykhomyrova O. *Vykhovannia lidera / O. Tykhomyrova // Shkilnyi svit.* - 2009. - № 8. - S. 19-23.
9. Yahodnikova V. *Formuvannia liderskykh yakostei starshoklasnykiv v osobystisno-orientovanomu vykhovnomu protsesi zahalnoosvitnoi shkoly: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vykhovannia» / V. Yahodnikova.* - Luhansk, 2006. - 25 s.